

Марко Делић

**Визија Цркве из хитлеровског угла
или
„проширивање царства баналног“**

I Претходне напомене

Дан пре него што ће Србија обележити двадесет три године од почетка бомбардовања тадање Савезне Републике Југославије од стране милосрдног НАТО-пакта, телевизија N1 емитовала је последњу епизоду свога серијала „Јунаци доба злог“, посветивши је епископу бачком Иринеју, и то под насловом: „Вучић у мантији“. Писац ових редова је 7. септембра минуле, 2021. године, у напису у којем се осврнуо на деценијске нападе на једног од најугледнијих хришћанских јерараха данашњице, антиципирао појаву ове медијске, N1-варијанте голооточког „топлог зеца“. У шаљивом маниру употребивши омиљену реч једног епископа наше Цркве, којег посленици телевизије N1 и сценаристи епизоде о епископу бачком називају „младим“, па још и „образованим“, састављач написа осврнуо се на клевете и на претње упућиване портпаролу Српске Православне Цркве, што долазе и са неких твитер--добошарница. Да читалац не одгонета: та омиљена реч једног црквеног пастира гласи *еволуција*, а име тог пастира је епископ Максим Васиљевић. Наиме, ако све еволуира, биће да ће еволуирати и споменути твитер-написи, па ће се на страницама дневних листова појавити квалификације које подстичу и на физичку ликвидацију епископа бачког – тако гласи парафраза речи из текста моје маленкости (види: <https://stanjestvari.com/2021/09/07/marko-delic-zabeleska-o-medijskom-antiheroju-ili-novinarski-napisi-po-modelu-toplog-zeca/>). Но, збило се нешто још драстичније. Својеврсну синтезу свих напада на епископа Иринеја емитује телевизија са националном фреквенцијом, позната по томе што дела против српских националних интереса. У том кључу, епизода посвећена епископу бачком представља део пројекта усмереног против црквеног и националног идентитета српскога народа и не може се разумети без ширег контекста, у који улазе не само учесници већ и анонимни сценаристи ове епизоде, егзекутори *in spe*, заогрнути у рухо библијске теологије, демократије и независног новинарства. Стога ће писац ових редова да подвргне анализи како сâму епизоду о бачком архијереју тако и деловање најзначајнијих актера, као и карактер већ споменутог ширег контекста. Да пођемо, стога, по реду!

Пажљивом аналитичару неће промаћи то да је епизода усмерена против епископа Иринеја, по извесним параметрима, посве друкчија од осталих у серијалу „Јунаци доба злог“. Две формалне особености део су саме епизоде, а једна припада оном ширем контексту што га креирају егзекутори *in spe*. Што се формалних параметара тиче, ствар стоји овако:

1. Епизода усмерена против портпарола Српске Православне Цркве једина је која није реконструисана из рукописа покојног новинара, Славише Лекића. Наиме, на почетку свих претходних епизода, док нараторка драматичним гласом чита уводне делове емисије, у доњем делу екрана стоји: „Из рукописа Славише Лекића“. У епизоди посвећеној бачком епископу то изостаје. Не наводи се, међутим, из чијег рукописа иста нараторка чита уводне делове. Писац ових редова, премда нема добро мишљење о покојном новинару Славиши Лекићу, држећи његову новинарску и телевизијску делатност за идеолошки обојену, са кратким роком трајања, чисто сумња да би, такав какав је био, да је поживео дуже, пристао на то да буде сценариста епизоде усмерене против једног од најугледнијих епископа и интелектуалаца у хришћанском свету.
2. Једино за снимање ове епизоде, посвећене епископу Иринеју, нису позвани они чије би мишљење опонирало учесницима овога серијала. На крају сваке епизоде серијала „Јунаци доба злог“ писало је следеће: „У реализацији докумантарног серијала ЈУНАЦИ ДОБА ЗЛОГ као саговорници нису пристали да учествују.“ и затим следе имена оних који не деле мишљење сценариста серијала, који одређену јавну личност на тобож документаристички начин предочавају јавности. У епизоди посвећеној Иринеју бачком одсуствује та завршна напомена, што значи да су њени аутори строго водили рачуна да не промакне неко ко би о епископу рекао коју лепу реч.

Што се тиче ширег контекста, који има непосредне везе са овом емисијом, читаоцу ваља скренути пажњу на то да је епизода усмерена против епископа Иринеја, на једној од твитер-добошарница најављена пре више од пет месеци. Да невоља буде већа, о споменутој добошарници стара се један црквени *défroqué*, са својим помагачима, те је 7. октобра 2021. године, на споменутом твитер-налогу, објављена фотографија патријарха српског са неколицином угледних архијереја наше Цркве, међу којима је био и епископ бачки, и то поводом доделе ордена Светога Саве господину Милораду Вучелићу. Изнад фотографије је, тог 7. октобра прошле године, писало: „Јунаци доба злог!“

Пре него што анализи буду подвргнути искази учесника серије о којој је реч, онај који ове редове пише настојаће да, укратко, објасни због чега држи да је у овој епизоди посредни визија Цркве из хитлеровског угла, те да то није само успутни, реторички означитељ, којим би се тек тако дисквалификовали опоненти Иринеја бачког и Српске Православне Цркве. Како међу учесницима серијала, али и међу њиховим налогодавцима и сценаристима, има и оних који имају интелектуалних претензија, али им глумљење учености слабо од руке иде, то овај текст има и својеврсни просветитељски смисао. Они који одапињу идеолошке стрелице у епископа Иринеја требало би из овога текста нешто и да науче, будући да ни о теологији ни о хуманистичким наукама не знају готово ништа, а социјални филтер који их је пропустио на јавну сцену производ је, управо, *доба злог*, благодарјећи којем актери епизоде о епископу Иринеју фигурирају као независни аналитичари са либералним политичким предзнаком.

У 24. тачки Програма Национал-социјалистичке немачке радничке партије из 1920. године спомиње се такозвано *позитивно хришћанство*. Не остаје се, међутим, само на спомену те варијанте хришћанства већ се, овако, каже: „Партија, као таква, заступа становиште позитивног хришћанства, без конфесионалног везивања за какво одређено исповедање вере“ („Die Partei als solche vertritt den Standpunkt eines positiven Christentums, ohne sich konfessionell an ein bestimmtes Bekenntnis zu binden“). Они који мало знају о историји националсоцијализма у Немачкој, или се у вези са том проблематиком информишу из научно недовољно профилисаних приручника, у искушењу су да ово *позитивно хришћанство* вежу искључиво за такозване *немачке хришћане*, те за антисемитске идеје овога покрета, и за Фирера, као „носиоца новог Откривења“. То, међутим, важи за позне тридесете године двадесетога столећа, када је Гебелсу већ било пошло за руком да визију *позитивног хришћанства* веже за споменуте *немачке хришћане*, усмеравајући их на Фирера и на хилијастички импрегнирану визију будућности Националсоцијалистичке партије. Међутим, у својим студијама које се тичу ове проблематике, филолог и историчар идеја из Париза, Хајнц Висман, детаљно је анализирао значење *позитивног* и *негативног* хришћанства у националсоцијалистичком кључу, у години 1920, знатно пре него што ће се Хитлер домогнути власти.

Висман веома утемељено, анализирајући изворе, *позитивно хришћанство* идентификује са оном формом религиозности коју савремени социолози религије називају *вагирном* или *вагабундном*. Он у том кључу варира познату синтагму Карла Манхајма из његове књиге „Идеологија и утопија“, која гласи „слободнолебдећа интелигенција“ („die freischwebende Intelligenz“) и *позитивно хришћанство*, у хитлеровском кључу из 1920. године, назива „лелујавом спремношћу за веру“ („freischwebende Glaubensbereitschaft“). Ту *слободнолебдећу веру* одликовало је одсуство стабилне, епископоцентричне црквене структуре, са тенденцијом ка надконфесионалном хришћанству, што је Хитлер уочио у многим протестантским хришћанским заједницама тога времена. С друге стране, у манихејском кључу, Хитлер и идеолози националсоцијализма стигматизовали су такозвано *негативно хришћанство*, под којим су подразумевали 1) сваку, традицији Цркве верну, хришћанску заједницу, као и 2) црквене организације у којима је институционална улога јаче наглашена него у протестантизму, па с тим у вези нарочито Римокатоличку и Православну Цркву. Сваку врсту црквене власти, која је била кадра да санкционише теологе због неваљаног исповедања вере или због непослушности према епископима или према органима Цркве, идеолози националсоцијализма сврставали су под рубрику *негативног хришћанства*. Писац ових редова држи да су извесне тенденције ка реформисању Српске Православне Цркве у кључу превазилажења конфесионалних одређења, о чему говоре неки од теолога у Срба, са мантијом и без мантије, као и неки од учесника у епизоди о епископу Иринеју, блиске овој хитлеровској идеји *позитивног хришћанства* из 1920. године, прихватљивој у круговима тобожњих левичара и либерала. Варијанта *позитивног хришћанства* у кључу неких српских теолога чини „еманциповане теологе”

добродошима „у врли нови свет” и у његов „нови светски поредак”, да се послужимо речима епископа Иринеја из његове књиге „Свето Причешће – Лек бесмртности”, књиге која није никакав памфлет, како тврди Родољуб Кубат, нити књиге у којој се промовишу тезе које јој се, у егзекуторској in-spre-епизоди о лику и делу епископа бачког, приписују. Но, на то ћемо се вратити нешто доцније. Није згорег додати да је ова варијанта *надконфесионалног хришћанства* данас углавном неприхватљива у оним протестантским круговима у Европи који држе до екуменских разговора. На пример, писац ових редака је, говорећи, по позиву, на свечаности поводом одласка са дужности једне високе службенице Евангеличке Цркве у Немачкој, указао на погубности екуменских активности које пледирају на надилажење конфесионалних разлика, то поткрепио освртом на такозвану *вагабундну* религиозност и наишао на једнодушно слагање код евангеличких црквених посленика.

У историји идеја, у Европи, постоји још једна опција, старија од хитлеровске варијанте *позитивног хришћанства*, на коју би се, потпуно неоправдано, могли позвати учесници емисије, оптужујући епископа Иринеја као протагонисту *негативног хришћанства*. Писац ових редова ће ту традицију споменути због читалаца, премда нико од учесника емисије о њеном протагонисти не зна ништа. Реч је о неостоицизму као политичком покрету и о протагонисти теорије државе у овом кључу – холандском хуманисти, Јустусу Липсиусу (1547-1606). Немајући простора да шире изложимо концепцију неостоицизма, напоменимо да је Липсиус заступао варијанту надконфесионалног, *општег хришћанства*, у форми синкретизма римског стоицизма и раног хришћанства. Производ те артифицијелне смеше, по Липсиусу, представљало би такозвано *недогматско хришћанство*, које би у себи баштинило и паганске концепције. Неостоицизам Јустуса Липсиуса имао је и свој поетски аналогон, па би барем Златоју Мартинову требало да буде познато – а биће да о томе, авај, није никад ништа ни чуо – да је гласовити надгробни натпис Паула Флеминга, у форми сонета, а под насловом „Самом себи“, најизразитија литерарна варијанта учења Јустуса Липсиуса. Тако ће се, у самом сонету, у традицији неостоицизма, аутор обраћати и музама, заштитницама немачког песништва (код Флеминга: *Deütsche Klarinen*), и хришћанском Богу Оцу. Поставља се, међутим, кључно питање у вези са онима који би радо радикално реформисали Српску Православну Цркву, само да им се на путу нису испречили Патријарх српски, епископ бачки и апсолутна већина српских архијереја: да ли су учесници емисије о угледном српском архијереју и њихови теолошки саветници заправо заступници Липсиусове или хитлеровске варијанте хришћанства из године 1920? Да не дужимо: без обзира на то што о теоријским претпоставкама властите идеологије и једни и други знају веома мало, ови NI-егзекутори-in-spre баштиници су хитлеровске визије *позитивног хришћанства*. Ево и зашто. *Позитивно хришћанство*, у кључу програма Националсоцијалистичке партије, односи се на конкретне хришћанске заједнице, које би требало у самима себи – ако то већ нису учиниле – да разграде конфесионалне претпоставке и традиционалну црквену организацију и тако се прилагоде новој, хитлеровској визији Европе. Насупрот томе, концепција

Јустуса Липсиуса уопште није усмерена у правцу својеврсног еклексијалног инжењеринга и нема претензију да се дотиче конкретних црквених заједница. Липсиусов концепт је политички концепт, по којем би политички управљачи требало да заступају синкретистичку варијанту неостоицизма и да, у политичкој равни и политичким средствима, теже идеалу *надконфесионализма* и *недогматског хришћанства*, како би у политичком одлучивању били независни од представника ове или оне конфесије. У време оштрих конфесионалних сукоба, ова Липсиусова политичка концепција имала је своје оправдање. Међутим, писци сценарија и учесници у епизоди усмереној против *злог* Иринеја и *ретроградне* Српске Православне Цркве нису поклоници ове хуманистичке варијанте политичког, *општег хришћанства*. Они би да измене структуру саме Српске Православне Цркве, а то их сврстава у баштинике хитлеровске визије Цркве из 1920. године.

Читаоцима ваља објаснити, ради потпунијег разумевања емисије и ширег контекста мржње према епископу бачком и према Српској Православној Цркви, и други део наслова овога текста, који упућује на „проширивање царства баналног“. Овај израз потиче од Томаса Мана и у оригиналу гласи: „Ausdehnung des Reiches des Banalen“, а налазимо га у роману „Доктор Фаустус“. Израз представља једну од Манових литерарних варијанти критике *романтичког* и музике Рихарда Вагнера, изречену у писму које Адријан Леверкин са студија теологије у Халеу упућује своме музичком ментору, Венделу Кречмару. На тај израз ће се, врло поентно, на једном месту осврнути и приповедач споменутог Мановог романа, Серенус Цајтблом, забринут због тврдњи свога пријатеља композитора, окренутих против такозване *уметничке форме*. То има своје социјално-политичке, али и теолошке консеквенце; има везе и са идеолошким карактером конструкције сачињене против Иринеја бачког и против Српске Православне Цркве. Поред овог, суштинског разлога, за избор споменуте Манове синтагме, помоћу које аутор овога текста настоји да одреди карактер телевизијских стрела одапетих у бачког архијереја, постоје и два друга разлога који су моју маленкост утврдили у намери да посегне за изразом великог немачког писца. Наиме, један од учесника епизоде о злом Иринеју јесте и већ споменути Златоје Мартинов, коме су књижевне теме блиске, оне немачке поготову, а бавио се и питањима „херменеутике књижевне естетике“. То би био први, *несуштински* разлог. Други, исто тако *несуштински* разлог везан је за епископа Григорија Дурића, миљеника телевизијске куће која потписује епизоду коју овде анализирамо, а за кога и неидентификовани писци сценарија за епизоду о бачком епископу имају само речи хвале. Наиме, овај епископ, премда без икаквих књижевних компетенција, не једном је изјављивао да му је мио Томас Ман и да би се веома разочарао – држим да ваљано парафразирам епископа Григорија – ако га, да се којим случајем из гроба подигне, Ман не би признао за Европљанина. Наравно, има разлике између Златоја Мартинова и епископа Григорија. Мартинов, додуше, нешто више зна о Рози Луксембург него о Томасу Ману, али о немачким темама нешто, ипак, зна, а епископ диселдорфски о Томасу Ману зна само ово што је писац овога написа парафразирао. Ипак, прилика је да и један и други обратe пажњу на оно

што ће моја маленкост укратко елаборирати, те да једним ударцем покушају да убију две муве: и да нешто науче о Томасу Ману и да покушају да теоријски разумеју карактер конструкције коју, и један и други, свако на свој начин и различитим средствима, граде опонирајући епископу Иринеју.

Суштину *проширивања царства баналног* Ман је, само на први поглед, видео у музици Рихарда Вагнера и у његовом концепту „уметничког дела у целости“ (Gesamtkunstwerk). Њу је изразио, лаконски, тврдећи да је „Вагнер начинио музику за оне немузикалне“. Суштина *проширивања царства баналног*, по Ману, састоји се у покушају измирења *оног популарног, популистичког*, те самим тим и *баналног*, са оним што је Ман називао *непатвореним, изврским, до крајњих граница рафинираним*. Споменути приповедач из романа „Доктор Фаустус“ истакао је, на једном месту, да „средство за остварење тог циља није сентименталност него далеко пре иронија, поруга“. Социјално-политичке консеквенце овог феномена Ман ће формулисати у многим својим теоријским и литерарним радовима, као и у једном важном писму, упућеном Емилу Преторијусу. И ево, сада, две значајне речи из теоријског речника Томаса Мана, за које Златоје Мартинов, авај, никада није чуо, и поред тога што се бавио и немачким темама, а о оном другом, дугогодишњем опоненту епископа Иринеја из сенке, епископу Григорију, не треба трошити речи. У свом спису „Патња и величина Рихарда Вагнера“ употребиће немачки писац реч *Ausgesuchtheit*, „изврност“, као и реч *das Ausgerichte*, „оно, до крајњих граница, рафинирано“. У Вагнеровом *уметничком делу у целости*, по Ману, долази до уједињења „оног бајковито-инфантилног са оним, до крајњих граница, рафинираним“, што се читује као захват „који оно духовно најузвишеније остварује као оргију чулношћу опијену, чинећи је *популарном*“. Овде треба нагласити да је израз *уметничко дело у целости* термилошка претходница изразу *перформанс*, у којем се *царство баналног* до те мере проширило да оног уметничког уопште више и нема. Социјално-политичке консеквенце овога концепта Ман је понајбоље предочио у својој новели „Марио и чаробњак“, у којој главни јунак, Ципола, на бини изводи своју варијанту *проширивања царства баналног*, при чему му успева да неке из публице принуди да мисле, осећају и чине оно што иначе, у трезвеном стању, никада не би чинили.

N1-емисија о бачком архијереју, са ликовима у предњем и позадинском плану далеко гротескнијим од Мановог Циполе, пример је *проширивања царства баналног*, у целости. Да не сметнемо са ума: чаробњак Ципола имао је реторичке способности, па је био кадар да опчини, за трен, и неке од интелектуалнијих учесника своје тачке. Учесници емисије усмерене против бачког архијереја немају ни ту способност, па је њихов резултат раван резултату каквог водвиља. Они су, само наизглед, покушали да се дотакну *светог, непатвореног, рафинираног*, па смо чули спомињање и Литургије, и канонâ Цркве, и свештеничког достојанства, да би, већ у првим освртима на *свето*, уносили *баналност* и *незнање* првога реда, уз неизоставну *иронију* и *поругу* изречену наспрам светиња и угледног архијереја. Другим речима, ако парафразирамо Манову опаску о Вагнеру, који је музику начинио медијумом за оне немузикалне, и ова N1-дружина предњег и позадинског плана начинила је црквене теме медијумом за оне нецрквене и

антицрквене. Конкретни примери тог водвиљског поступка биће подвргнути анализи само из тог разлога што је познато да ова примитивна група лажних Европејаца и њихови налогодавци, у мантијама и без њих, имају претензије да руше институције Цркве и државе насилним путем, у нацистичком духу. Баналности се, наиме, треба подсмехнути, али не и заборавити да је Манова приповест о вашарском чаробњаку, Циполи, литерарни увод у његов есеј о *брату Хитлеру*, и не заборавити то да и *баналност* представља *зло*, о чему је веома успело писала Хана Арент. Ето и тачке која уједињује хитлеровску визију Цркве из давне и далеке 1920. са *проширивањем царства баналног*, а све то у епизоди усмереној против официјелног портпарола Српске Православне Цркве.

Да не останемо дужни ни теолошким саветницима из оног ширег контекста, који, збиља, нису актери емисије предњег плана, али су у њој итекако видљиви. Већ је напоменуто да *проширивање царства баналног* има везе и са теолошким концептом реформисања Српске Православне Цркве, којој ови водвиљски теолози неуспешно настоје да скроје неки нови *типик*, наличан оном Уставу из 1974. године, којим је Југославија конфедерализована и припремљена за распад. И то, опет, има везе са Томасом Маном. На његову молбу протестантском теологу Паулу Тилиху да му рад на роману „Доктор Фаустус“ олакша тако што ће му описати теолошка кретања у Немачкој пре Првог светског рата, угледни теолог одговара, 23. маја 1944. године, писмом у коме прецизно одређује неуралгичну тачку либералне теологије, заступане од стране Адолфа фон Харнака у Берлину или Вилхелма Хермана у Марбургу. Језгровито, Тилих поентира: „Недостајао нам је у њој увид у демонски карактер човекове егзистенције“ („Es fehlte uns in ihr die Einsicht in den dämonischen Charakter der menschlichen Existenz“). Даље но што је Тилих отишао у критици либералне теологије, и речитије, своје опаске је кроз лик хроничара, Серенуса Цајтблома, представио Томас Ман у већ споменутом роману. Због актуелности и луцидности која је присутна у записима Томаса Мана, наводим у оригиналу најзначајније редове: „Потврђујући културу и вољна да се прилагоди идеалима грађанског друштва, каква јесте, она оно религијско унижава до функције људске хуманости и разводњава оно екстатично и парадоксално, које је религиозном генију суштинско, до (некаквог) етичког напредњаштва“ („...Setzt sie das Religiöse zur Funktion der menschlichen Humanität herab und verwässert das Ekstatische und Paradoxe, das dem religiösen Genius wesentlich ist, zu einer ethischen Fortschrittlichkeit“). Надаље Ман наставља: „Овде се јасно види како се у теолошко мишљење инфилтрирају ирационална струјања у философији, у чијем је подручју оно историјско, витално, воља или нагон – укратко оно што је на исти такав начин демонско – одавно постало главна тема теологије. (...) Али, култивисани људски дух, назвали га ми грађанским или га, напосто, узели као култивисан, не може се притом отети осећају непријатности. Јер, теологија доведена у везу са духом философије живота, са ирационализмом, по својој природи хрли ка опасности да постане демонологија“ („Denn die Theologie, in Verbindung gebracht mit dem Geist der Lebensphilosophie, dem Irrationalismus, läuft ihrer Natur nach Gefahr, zur Dämonologie zu werden“).

Овако су, не мање убојито него што би то учинили свети ава Јустин Поповић и његов духовни син, епископ Иринеј, либералну теологију подвргли критици најизразитији немачки интелектуалци минулога столећа. Зар Тилихове и Манове речи о *прилагођавању теологије идеалима грађанског друштва*, при чему се *религиозност* унижава и *хрли ка демонологији*, нису компатибилне са речима епископа Иринеја, напред цитираним, о *еманципованим теолозима што хрле у нови светски поредак*? Иринеј је, по N1-егзекуторима- in-spre и по њиховим теолошким саветницима из позадине, због ових речи писац памфлета и ужасан конзервативац. А шта ћемо са Тилихом и Маном? Можда после ових речи ни Ман неће бити парадигма Европејца, чијег се европејског суда прибојавао епископ Григорије, него ће и он постати оно што је у њиховим очима свети ава Јустин – „антицивизацијски и антиевропски дух“, како је годинама приповедао учитељ Златоја Мартинова, Мирко Ђорђевић. Шта ћемо, сада, са свештеником Владаном Перишићем, једним од оних из ширег контекста који испалују стреле – а епископ Давид би рекао да су то *ћорци* – у Иринеја бачког? Зар Владан Перишић није написао уистину *памфлет* „Ласте трећег јата“, дилетантску, гротескну књижицу од једва 160 страница, посвећену протестантској теологији, у којој се ни једном речју није осврнуо на споменути преписку Тилиха и Мана? Не само о овој преписци него ни о елементарним питањима протестантске теологије овај крајње некомпетентни пензионисани професор Богословског факултета није ни начуо, па је с правом један учени православни теолог из Хајделберга одустао од намере да се овој књижици јавно подсмехне због њене безначајности. Уосталом, на сличан дилетантски начин, Перишић се, својевремено, осврнуо на оца Јустина Поповића, чија је дела једва прелиставао, па је добио аргументовану и зналачку критику од стране професора Богдана Лубардића, који се делом аве Јустина скоро две деценије озбиљно бави. Но, да би паланачки теолози у властитим очима били велики, опседнути мржњом према епископу Иринеју, они његова дела не читају нити спомињу. Његов докторат, у којем је, између осталог, показао палеографска и класичнофилолошка знања пред којима застају и грчки класични филолози, – по речима теолога Ставроса Јагазоглуа, – ови паланачки теолози нису кадри ни да прелиставају, будући да им мањкају и језичке и теолошке компетенције. Замислимо да онај, већ споменути, поштовалац Томаса Мана метне наочари, те да узме у руке дисертацију епископа Иринеја... Сцена, доиста, прикладна за какав кабаретски контекст. Невоља је, међутим, већа кад имамо на уму да најнаучнији докторат једног Србина из православне теологије 20. века, епископа Иринеја, није завредео ни редак у оквиру пројекта „Српска теологија у XX веку“. Лакше је, ипак, ићи пречицом до самопоштовања: рећи да си са Православљем и побожношћу раскрстио пре двадесет година и да ни крст више не носиш, док уредно убираш привилегије које ти даје она Црква чији етос презиреш.

II In medias res

Да промотримо, сада, и појединости N1-водвиља који су, по принципу *проширивања царства баналног* и са *хитлеровске тачке гледишта*, према Српској Православној Цркви и епископу Иринеју усмерили посленици такозваног критичког новинарства. Одмах да будемо прецизни:

1. Премда аутори серијала сценаристу крију као змија ноге, јер, видели смо, то није покојни Славиша Лекић, сви нараторски делови настали су на основу једне пашквиле о епископу Иринеју бачком, која је писана у неким епископским бироима, а дотеривана од неких теолошких саветника паланачке продукције, и појавила се пред Свети Архијерејски Сабор који је дотадањег митрополита загребачко-љубљанског изабрао за Патријарха српског. Ту пашквилу су медији који су у идеолошком, а биће и у финансијском сродству са телевизијом N1, објављивали. У њој су се нашли и поверљиви синодски акти, затим приватно писмо из архиве покојног епископа Атанасија Јевтића, те преводи текстова неких грчких аутора који су, по наруџбини од неких наших прекоокеанских великодостојника, уз мноштво фалсификата и злонамерних импутација, упућивали своју реч против бачког архијереја, и то због тога што се он јавно, као и читава Српска Православна Црква, залагао за поштовање канонског поретка у Православљу.
2. Да би, у манипулативном духу гебелсовскога типа, епископа Иринеја јавности представила као некога „ко је васкрсао као Рус“, то јест као човека који формулише ставове Московске Патријаршије, а чије ставове, реципрочном, одређује та иста Патријаршија, нараторка наводи да детаљна биографија бачког архијереја не постоји на српском већ на руском језику. Ово је, наравно, ноторна неистина, те се и у овој епизоди читају делови званичне биографије, која постоји на сајту Епархије бачке, будући да на руском језику не постоји никаква биографија опширнија него што је то ова, званична. Нараторка, међутим, пратећи сценарио, брзо напушта званичну биографију епископа Иринеја, те прелазни на ону, у духу *проширивања царства баналности*, конструисану. Не могући да порекне полиглотске способности епископа Иринеја, скривени писац сценарија смањује број језика којима бачки архијереј одлично влада. Сама епизода, баш као и споменута пашквила, писана против бачког архијереја, конципирана је по принципу контраста: ту доминира *зли* Иринеј, чији лик је предочен само црним бојама, и *добри* епископи, Максим Васиљевић и Григорије Дурић. Овом првом међу *добрима* удељују се епитети *млад* и *образован*, премда он одавно није више млад, а образован, осим у формалном смислу, није никада ни био. У читавој конструкцији епизоде против епископа бачког очитује се да је главна мета у коју ови егзекутори *in spe* гађају заправо Српска Православна Црква. Тако се, у споменутој пашквили, драмској подлози за N1-водвиљ, често истим средствима третирају Патријарх српски Порфирије и преминули Патријарх Иринеј, као и најугледнији архијереји наше Цркве.

У истом духу такозване *даљинске монтаже*, да употребим један израз Виктора Шкловског, у епизоди посвећеној епископу бачком јавности се износе његови тобожњи цитати, без навођења извора који

указују на то да је бачки владика уистину *то и то* негде рекао. Из прегршти таквих „цитата“ издваја се онај у коме бачки архијереј, наводно, тврди да се „о одлукама Синода не расправља“, уз указивање на „чињеницу“ да је то епископ Иринеј изговорио на једној седници Наставно-научног већа Православног богословског факултета у Београду. Међутим, како је, илегално, снимак те седнице *испливао*, свако се може уверити да епископ бачки то никада није рекао већ је, уместо глагола „расправљати“, употребио глагол „гласати“, и то, у конкретном случају, сасвим на месту и легитимно. Истакао је основну чињеницу да о одлукама једног надређеног тела, у овом случају Светог Архијерејског Синода, не може *гласати* њему подређено тело, то јест Православни богословски факултет. Реч „расправљати“ епископ бачки је на тој седници употребио у истом смислу: о одлукама Синода може расправљати Свети Архијерејски Сабор, којем је, Синод, једино подређен. Сценаристи емисије ствар постављају у апстрактну равн, следећући тактици манипулације, на што се надовезује Родољуб Кубат, понављајући речи епископа Максима, неосновано изречене на споменутој седници, да се *о свему расправља, па и о Светом Писму*, те тиме и један и други недозвољено изолују глагол *расправљати* из Иринејевог контекста употребе, како би овог епископа прогласили за некога ко сваку врсту расправе а priori одбија. Није, дакле, Иринеј бачки никада тврдио да се о синодским одлукама не расправља већ да се о њима не може *гласати* на Наставно-научном већу Православног богословског факултета, док се о њима *расправља* и може *гласати* на Сабору свих архијереја. Расправе у поводу Светога Писма представљају други тип *богословских расправа* и немају везе са оним што се епископу бачком недозвољено импутира.

Емисија почиње, посве неосновано, прилогом о деветомартовским демонстрацијама, као и о демонстрацијама студената, окупљених око Теразијске чесме, 1991. године. Да би гледаоцима предочила епископа Иринеја као човека који је „манипулисао“ патријархом Павлом, нараторка вели да је, у тим драматичним данима, покојни поглавар Српске Православне Цркве примио тадањег министра вера, Драгана Драгојловића, и то „на молбу епископа Иринеја“. На страну то што Патријархов сусрет са државном делегацијом није никакав грех, нити може бити, аутори епизоде овим грубо фалсификују ствари или, народски речено, лажу. Споменути Драган Драгојловић је познавао покојног патријарха Павла раније но што је упознао епископа бачког и много пре него што је постао министар вера. Блаженопочившег поглавара наше Цркве сретао је Драгојловић још као монаха, у Бајиној Башти и у манастиру Рачи, а за време Павловог епископовања у Призрену били су у пријатељским, веома блиским односима. Исти Драгојловић је о томе сведочио и у серијалу РТС-а, посвећеном патријарху Павлу, а ови новинари, „морални настављачи дела Славише Лекића“, само због ове неистине заслужују да буду трајно најурени из новинарског еснафа. То што су добили сценарио у руке од својих пријатеља који роваре против Српске Православне Цркве, за туђ и за свој рачун, и за туђ дугорочни, а за свој краткорочни интерес, не аболира ове новинаре, којима ни писменост није јача страна. У том контексту *Теразијске чесме* биће споменут и покојни епископ Атанасије, *који се извинио* (не *извинио* него *извинио*!)

студентима, јер је патријарх Павле био изманипулисан, будући да је поглавар наше Цркве у стању својеврсног помрачења ума позвао студенте да се разиђу. Значајно је овде, и на овом примеру и на неким другим примерима, осврнути се на чињеницу да N1-телевизија хвали Атанасија Јевтића иако је он годинама изрицао много оштрије речи о „издајничким медијима“ и о „еврослинавцима“, а каткад их подсећао на то каква би их судбина снашла да неким чудом освану у старој Византији. Сличне, запаљиве речи, као и увреде, које нису биле стране епископу Атанасију, нису никада биле део вокабулара епископа Иринеја, а опет је Иринеј, а не Атанасије, на црној N1-листи. Зашто је то тако? По суду онога који ово пише, еклисијални и политички анархизам епископа Атанасија, уз одсуство политичког концепта и талента за политичко просуђивање, допринели су томе да делатност покојног епископа погодује антисрпским круговима, па и оним антицрквеним, будући да је умировљени захумско-херцеговачки владика доприносио хаосу и дестабилизацији, преко потребном контексту за политичко *ловљење у мутном*. Кад упоредимо јеванђелске речи патријарха Павла, изречене код Теразијске чесме, и речи и медијске наступе епископа Атанасија, уочава се следеће: с једне стране, Павлова *трезвеноумност*, која стоји иза његових речи, затим жалост због студената који, осим младалачког бунта, никакав интелектуални ни политички концепт нису имали; са друге стране, недвосмислено се уочава одсуство било какве политичке идеје код епископа Атанасија, али и његова психолошка склоност ка нереди и агресији, што га је читавог његовог века чинило лаким предметом манипулације. Епископу Атанасију ћемо се, доцније, поново вратити.

Да пређемо, сада, на оно што учесници овог нацистичког водвиља говоре и да се на њихове приповести о *јунаку доба злог* укратко осврнемо. Писац ових редова није никада могао да претпостави да ће о Златоју Мартинову да каже коју похвалну реч. Овај човек, иначе скромних знања и уских културних и интелектуалних видика, ипак је паметнији и ученији од осталих учесника епизоде о епископу бачком. То не значи, разуме се, да се гледаоци нису осмехивали слушајући „анализе“ српских црквених збитија, произишле из ума Златоја Мартинова. То, једнако тако, не значи да се и онај који ове редове бележи неће, по принципу травестије, освртати на исказе споменутог Мартинова. Иначе, већ је напоменуто да је Златоје Мартинов све што зна о Српској Православној Цркви, али и о многим темама везаним за интелектуалну историју Европе, учио од покојног Мирка Ђорђевића, са којим је блиско сарађивао и у „Републици“, објављујући Ђорђевићеве текстове. Скицу за портрет Мирка Ђорђевића понајбоље је начинио покојни академик Никола Милошевић, како у својим колумнама у листу „Сведок“ с почетка двехиљадитих година тако и у свом „Политичком споменару од Броза до ДОС-а“, па се аутор овога написа неће освртати на тог пионира антицрквених водвиља, који нису имали утемељење ни у каквим озбиљним анализама. Међутим, и тај и такав Мирко Ђорђевић је био далеко упућенији и начитанији од свога врлог ученика, Златоја Мартинова. Сасвим у духу неких большевичких, али и нацистичких метафора, – није чудо што је споменути Никола Милошевић идеолошки карактер листа „Република“

називао болшевичко-нацистичким, – Мартинов користи слику „ударне песнице“, говорећи да је отац Јустин своје ученике спремао да то у Цркви постану. Овакве синтагме неспојиве су са идеолошком оптиком онога ко се, декларативно, залаже против тоталитаризма свих врста, и оне, одиста, одају праву идеолошку природу Златоја Мартинова. Како то да културни посленик који на духовне односе у Цркви гледа кроз нацистичку оптику буде почасни гост телевизијске куће која се залаже за правду и демократију? Одговор је једноставан и на њега је дао одговор Тим Маршал у својој гласовитој књизи „Игра сенки (петооктобарска смена власти у Србији)“, одређујући праву природу таквих медија и њихових мегафона, „независних“ интелектуалаца.

Вратимо се, опет, Златоју Мартинову. Овај веселник је изјавио, поред осталог, и то да је Јустин Поповић творац идеје о *симфонији* државе и Цркве, а да је аутентични настављач тог Јустиновог изума његов ученик, Иринеј бачки. Шта да кажемо поводом овог исказа дилетанта Мартинова? Тако нешто ни његов ментор, Мирко Ђорђевић, засигурно не би никад изустрио будући да је, ипак, познавао ту проблематику у њеној историјској ретроспективи. Спорно је, међутим, што се епископу Иринеју приписује заступање идеје *симфоније*, и поред тога што је бачки архијереј такву визију односа Цркве и државе експлицитно одбацио на више места, у својим веома значајним интервјуима које редовно, о Божићу, даје за лист „Печат“. Епископ Иринеј начело *симфоније* одбацује из принципијелног, теолошког разлога, који и наводи, те ће у интервјуу датом Марини Рајевић-Савић, казати следеће: „Држава је, ипак, од овога света, ограничена историјским условљеностима, и њен задатак је да омогући што цивилизованији и нормалнији живот једног друштва или, по апостоу Павлу, да сузбије зло међу људима“. Из тога што не заступа начело *симфоније* не значи да се не залаже за начело *добре сарадње, коегзистенције и заједничког дејствовања*, у циљу општег добра. С тим у вези, у истом интервјуу, епископ Иринеј је поентирао следећим речима: „У том смислу, увек је корисно да односи државе и Цркве буду, што је више могуће, хармонични. Да држава препозна да Црква није партијски или политички фактор него да је она духовна сила која обједињује све, независно од било каквих подела и посебних идеолошких или других ставова“. Нису ово једине гротескне посланице које нам долазе од стране Златоја Мартинова. Покушао је овај дугогодишњи уредник „Републике“, наследник Небојше Попова у уређивању „гласила грађанског самоослобађања“, да направи разлику између најпознатијих духовних ученика аве Јустина Поповића. По Мартинову, *Амфилохије, Артемије и Атанасије умели су да критикују власти, док за Иринеја то није случај*. Ова *differentia specifica* из угла Златоја Мартинова, имала је, по њему, и своје импликације. И сада долази крешчендо у форми једне реченице, за чије је дубине потребан делфски ронилац. По Мартинову, ову тројицу је критика на рачун власти „коштала позиције, која им је, некад, била намењена, и остао је један, остао је Иринеј“. Шта је овим хтео да каже Златоје Мартинов, то, по свој прилици, ни он сâм не зна. Где је то *остао* Иринеј? У животу? Ако је то тако, онда Мартинов имплицитно тврди да је ову тројицу тобожња критика власти коштала живота. Неће, ипак, бити да је Мартинов на то мислио, без

обзира на то што му се на способности за формулисање властитих мисли може позавидети. Употребљено је Мартинов израз „позиција“, те је очигледно мислио на функције које су ови, због својих наводних критика власти, изгубили, *а некада су им биле намењене*. Питам ја, сада, Златоја Мартинова: које су, то, позиције изгубили митрополит Амфилохије и епископ Атанасије? Митрополит Амфилохије је био, до свог упокојења, великодостојник Српске Православне Цркве са највећим бројем позиција и функција које је било тешко набројати, а набрајање је потрајало и на последњем Светом Архијерејском Сабору. Епископ Атанасије није изгубио никакву позицију већ је добровољно поднео захтев за пензионисање, који му је уважен, а бивши епископ Артемије је завршио на, одиста, трагичан начин, у расколу, ван Цркве. Како се Мартинов изражава у форми пасивне реченице, говорећи о *позицијама које су им, некад, биле намењене*, то остаје нејасно ко је та сива еминенција Цркве која појединцима, унапред, намењује *позиције*.

Ипак, садржински и реторички антиклимакс Златоје Мартинов достиже у свом осврту на реакције епископа Иринеја поводом антиканонске, неопапистичке доделе аутокефалије украјинским расколничким групацијама од стране цариградског патријарха Вартоломеја. Ту Златоје Мартинов показује, као и увек, на комичан начин, властито незнање, али и нешто много значајније. Пројављује ону идеолошку склоност ка идололатрији, наслеђену од његових узора, међу којима је био и писац „Философије паланке“, Радомир Константиновић. Да читаоце разгалимо, наведимо, у три тачке, шта дотични Мартинов изјављује.

1. Говорећи о цариградском патријарху, Златоје Мартинов употребљава општепознату латинску формулацију, знану и ученицима старијих разреда основне школе, који се још нису сусрели са латинским језиком. Уместо да каже *primus inter parEs*, овај мудри опонент Иринеја бачког рећи ће: *primus inter parUs*. Коју је то школу овај једва писмени уредник „Републике“ завршио и које га квалификације препоручују за госта ове епизоде, знано је свима. И он, премда обавештенији од других учесника-новинара, долази из оног *царства баналног* и радо би у учење Цркве да инкорпорира *неке савремене моменте*. Поред тога, Мартинов се згражава због тога што Иринеј бачки предузима својеврсни *хибрис*, па се усуђује да критикује онога који је *први међу једнакима* у православном свету. Писац овога текста већ је, у раније објављеном напису посвећеном новинарским нападима на епископа Иринеја, указао, поред осталог, и на Радомира Константиновића, који је, беспштедно, борећи се за критички ум, у звезде ковао Јосипа Броза на страницама часописа „Трећи програм“, дајући му својства божанства. Из тог шињела изишао је и једва писмени уредник „гласила грађанског самоослобађања“, кога су, од Мартинова мање учени, сценаристи епизоде коју проматрамо, упрегли у свој водвиљски јарам. Уредник „Републике“ помало и зна немачки језик, свакако боље него латински, па ће му, засигурно, бити јасан израз који понајбоље описује његову

улогу у серијалу. Тај израз срећемо у две језичке варијанте: *sich ins Zeug legen*, а чешће – *sich ins Geschirr legen*.

2. Остаће уредник „Републике“ за свагда упамћен и по изјави да су „Грци истински православци“ и да, „ако ико зна каноне – знају Грци“. Овај грађански оријентисани делатник и лажни левичар по укусу Небојше Попова за тили час је отресао своју тобожњу грађанску идеологију, те је све Грке, без остатка, сврстао међу православце, не допуштајући да међу њима постоје и атеисти и припадници неких других вера. Поред тога, овај свршени верски аналитичар са курса Мирка Ђорђевића држи да се канонским текстовима уопште не треба бавити нити проверавати шта у њима стоји. Довољно је да упитате било којег Грка, по могућству и цариградског патријарха, и да му верујете на реч.

Питам, опет, уреднике и сценаристе серијала, и оне који су своја лица открили и оне који их, невешто, скривају: ако је Иринеј Буловић *мрачњак који забрањује сваку расправу, ретроградна црквена фигура са тоталитарним претензијама*, како се зове позиција проводника ваше неутемељене оцене лика и дела бачког архијереја? Онај ко се згражава над критичким пропитивањем делатности цариградског патријарха, који је, још, и *primus inter parUs*, да се послужим синтагмом уредника „Републике“, и онај који држи да каноничност неког црквеног поступка треба проверавати веровањем на реч Грцима, шта је ако није прави поклоник ретроградног, паланачког менталитета, лишеног грађанске свести?

3. Наведимо и трећи, завршни акорд у водвиљској оперети Златоја Мартинова. Овај завршни пункт толико је по себи упечатљив да ће се онај који ове редове бележи уздржати од коментара. У налету *самоослобађајуће, грађанске* еуфорије, казаће Мартинов и то да су Руси примили хришћанство од васељенског патријарха.

Био је то најјачи персонални адут епизоде коју анализирамо, у лику Златоја Мартинова, задуженог да, једном за свагда, одапне убојиту стрелу у епископа Иринеја. У самој епизоди, сасвим на трагу мисли уредника „Републике“, налазићемо најразличније недоследности. Тако ће писац сценарија, неколико пута, инсистирати на бесмисленој тези о Иринеју бачком као човеку *блиском* политичким опцијама на власти. Напоредо са тим, у оној равни епизоде која би требало да представља својеврсну *документаристичку ортогоналну пројекцију* исказних ставова нараторског дела емисије наилазимо на тврдње да је тај исти *зли* Иринеј неко ко спречава председника Скупштине Војводине и његову пратњу да присуствују црквеном, молитвеном спомену жртвама Новосадске рације. Питам, и на овом месту, творце овог пропалог нацистичког *Н1-водвиља*: како је могуће да неко буде и *поклоник* сваке политичке власти и да *спречава* представнике власти да присуствују молитвеном обележавању седамдесетогодишњице Новосадске рације? Разуме се, ни на ово питање ни на друга питања аутор овога написа неће никада добити одговоре од оних којима их је упутио.

Поред ове формалне неконзистентности, догађај обележавања Новосадске рације из 2012. године у целисти је лажно представљен. На бесмислене изјаве о некаквом *црквеном обезбеђењу у маскирним*

униформама својевремено се осврнуо секретар Епархије бачке, отац Владан Симић, а N1-екипа серије којом се бавимо није ни споменула податак да је тадањи градоначелник Новог Сада, самовољно, укинуо Одбор за обележавање Новосадске рације и да је због тога, као и због низа нецивилизованих и антицрквених потеза тадање градске власти, Епархија бачка одбила да учествује у програму обележавања тог трагичног догађаја заједно са цивилним представницима Новог Сада .

Слично ствар стоји и са актуализовањем старих инсинуација из листа „Недељник“, из године 2013, поводом наводног Меморандума о Косову и Метохији, које је епископ бачки, тобоже, *сакрио од јавности*, како се изражавају и аутори епизоде коју проматрамо. Наравно, и тада као и сада, читаву ту лажну конструкцију градили су неки епископи наше Цркве, из позадинског плана ове емисије. У јавном саопштењу епископа бачког из 2013. године, поводом текста под насловом „Владика бачки сакрио писмо СПЦ о Косову“, објављеног у „Недељнику“ 4. априла те године, стоји, између осталог:

„Истина је веома једноставна: владика бачки није ништа сакрио него је поступио по благослову Патријарха српског и по одлуци Светог Синода да се писмо не објављује, а они који су га неовлашћено, на морално недопустив начин, објавили, - притом најпре нередиговани нацрт писма, а сад, ево, захваљујући *Недељниковим* добрим везама са лицима која спомиње у споменутој пашквили извесног Вељка Миладиновића, и у његовој коначној форми, - нека се поносе својим поступком у ове пречасне дане Велике Четрдесетнице! (...) Све у свему, *Недељникова* пашквила је доказ еволуције критичког и аналитичког новинарства у трач-новинарство најниже врсте на српској медијској сцени, а медијски ангажман појединих црквених личности (подвукао МД), попут овог у *Недељнику*, и не само у њему, показатељ је, нажалост, и алармантне дистрофије црквене с(а)вести и онде где не би смело да је буде“.

Ове речи епископа Иринеја у водвиљу из N1-продукције нису ни споменуте. По суду онога који ово пише, у овим речима бачког архијереја резимира се суштина и тог истог водвиља, а *поједине црквене личности*, које су тада недозвољено у медијима објављивале разне нацрте званичних докумената, проглашавајући их *меморандумима*, коаутори су и ове епизоде из серијала „Јунаци доба злог“.

Невешто склапајући тобожњи документаристички перформанс против бачког архијереја, N1-аналогони оног вашарског чаробњака из новеле Томаса Мана згражавају се над чињеницом да њихови новинари нису добродошли да снимају и извештавају из храмова Епархије бачке. Поводом тога, у епизоди се, са јасном намером, изостављају две ствари:

1. Телевизија N1 је месецима водила кампању против Српске Православне Цркве и Епархије бачке, која је кулминирала прилогом од 22. марта 2020. године, под насловом „У Новом Саду ред за причест, за све вернике иста кашичица“. Та антиуставна кампања, којом су била угрожена елементарна верска права православних верника, у епизоди о епископу бачком није нашла своје место.
2. У епизоди је намерно изостављено обраћање секретара Епархије бачке, оца Владана Симића, новинарима N1-телевизије док су ови инсистирали да уђу, без дозволе, у храм у Србобрану. Реплике

оца Владана Симића у емисији нису приказане будући да је секретар Епархије бачке, врло прецизно, одредио идеолошки профил телевизије која не поштује елементарно право приватне својине. Треба, овом пригодом, споменути и новинарку Ану Лалић, која је у изјавама превазишла и највеће мрзитеље Цркве и свештеничке службе. Елем, ова новинарка, која се бори за демократско лице Србије, у духу чувене бољшевичке „другарице“, *товариш Николаенко*, од милоште још и *кијевском пошаићу* називане, усред 21. столећа изјављује, не трепнувши оком, да свештена лица, углавном, немају људске карактеристике. Ево како гласи та реченица Ане Лалић: „Иринеј штити људе који су му послушни, а прогања из Цркве било коју врсту реформаторског духа, отворености ка друштву, или, у крајњем случају, неке људе који, иако су свештена лица, покажу да имају и неке људске карактеристике и особине“ (подвукао МД). Да писац ових редака није претеривао називајући идеолошки карактер ове емисије *хитлеровским* очито је из ове, у духу расистичких теорија, формулисане реченице Ане Лалић. Поред тога, у њеном исказу имамо свега: и бољшевичког и нацистичког порицања људских својстава одређеној групи људи, коју ваља затрети, – у овом случају свештеницима Српске Православне Цркве, – и указивање на *реформаторски дух*, у кључу оне 24. тачке Програма Националсоцијалистичке партије, из године 1920, као и баналност, која почива на скромним способностима да се нека мисао артикулише. У сваком случају, знатно скромнијим од способности њеног сатрудника на овом послу, Златоја Мартинова. Једно је, ипак, сигурно: сви исконструисани и лажни приговори, којима се црта мета на челу бачког архијереја, бледе и нестају пред овом расистичком изјавом Ане Лалић, у којој се огледа права идеолошка природа N1-телевизијске куће и њених посленика.

Има још неколико карактеристика овог водвиља са нацистичким идеолошким предзнаком, које треба, укратко, размотрити, а који сликовито предочавају неуспелу технику манипулације, у форми тобожњег документаризма, због којих би, по праву и правди, дотична телевизијска кућа морала да изгуби националну фреквенцију.

1. Ана Лалић ће, у једном часу, устврдити да се епископ Иринеј, наводно, разрачунава са новинарима, те их, малтене, анатемише. И дотичну новинарку и њене налогодавце треба подсетити на то да је њихов миљеник, епископ Григорије, *једини* епископ који је новинаре, због јавне критике његовог деловања, одлучивао од Причешћа. Исти је, – о томе постоји видео-запис, до којег свако може доћи – јавно говорио једном јавном посленику да би га, најрадије, *нокаутирао*. Та чињеница га, у N1-варијанти демократије, не сврстава међу *јунаке доба злог*.
2. Иста новинарка прославиће свој новинарски еснаф и тврђом да су *умрли свештеници у време пандемије доказ да Причешће не може да сачува од инфекције корона-вирусом*. Притом, очито је да алудира на недвосмислене ставове Синода наше Цркве о томе да Причешће не може бити извор ширења инфекције, разрађене и у књизи епископа Иринеја под насловом „Свето Причешће – Лек бесмртности“. И овде се, у духу принципа *проширивања царства баналног*, епископу бачком

импутира теза коју он никада није заступао и против које, у својој књизи овде споменутој, опширније пише. Наиме, теза да је свето Причешће, *no default*-у, да употребим омиљени израз Родољуба Кубата, медикамент који штити од инфекцијâ прави је пример тривијализације и банализовања тезâ епископа бачког. Исто тако, бачки архијереј нигде у споменутој књизи није заступао неправославно учење о транскупстанцијацији нити о консупстанцијацији, што из Кубатових речи произилази.

3. У епизоди се појављује – и то у сагласју са националсоцијалистичком идеологијом – Бојан Јовановић, који се лажно представља као ђакон Српске Православне Цркве. Исти Бојан Јовановић на свом твитер-профилу јавно промовише павелићевску, усташку творевину звану *Хрватска Православна Црква*. Читаоцима не треба посебно појашњавати шта је та нацистичка творевина представљала и шта би она, и данас, могла да представља. Разуме се, то уопште не смета учесницима и сценаристима N1-продукције.
4. У епизоди се не пропушта да се Патријарху српском припише *странчарење*, те да се његова сарадња са председником Републике Србије – сасвим у складу са бригом о општем добру, о чему је Његова Светост и у приступној беседи говорио – тривијализује и банализује. У исто време, овој телевизијској кући сасвим је прихватљиво експлицитно укључивање епископа Григорија у предизборне кампање, те фотографија разговора са председничким кандидатом, Здравком Поношем, које је овај поставио на свој званични твитер-профил, посвећен предизборној кампањи. Исти епископ, забринут за екологију Зрењанина и околине – док о екологији зна мање него његов сабрат о теорији еволуције – своје наступе политикантски подешава, градећи се гротескним критичарем режима у Србији, док о политичким приликама и о еколошким проблемима у земљи у којој и он и ја живимо не уме да изусти ниједну реч. Ваљало би га, стога, подучити – добро је то ради његове еколошке спреме – да је у Немачкој далеко најопаснија епидемија *канцера*, те да *сваки други становник Немачке, у току свога живота, оболи од рака*. Ова чињеница не потиче из каквог водвиљског медија, наличног N1, већ је званични податак института „Роберт Кох“. Ваљало би да чује и то да у земљи у којој и он и ја проводимо своје дане умиру шуме, те да би се ваљало над тиме озбиљно забринути ако нам је до екологије, заиста, стало.
5. Осврћући се на улогу епископа бачког поводом великих проблема који потресају читаву Православну Цркву, а служећи се крупним неистинама, N1-мегафони сценаристâ ове емисије нису успели да потамне значај епископа бачког у свеправославном и свехришћанском контексту. И поред тога што у сценарију нису ни споменули компетенције епископа бачког у контексту васељенског Православља, – компетенције које је сâм цариградски Патријарх годинама радо наглашавао српским теолозима и студентима теологије који су посећивали Фанар – свакоме ко је погледао сегменте епизоде посвећене сабору на Криту оне постају очите. Аутори су, међутим, притом изrekli недопустиве неистине. Једна од њих је та да је архиепископ охридски епископа бачког оптуживао за

некакав пуч. Свакоме ко иоле познаје црквене прилике познато је да угледни исповедник православне вере, архиепископ Јован, негује најприсније духовне везе са епископом Иринејем, сматрајући га једним од својих знаменитих учитеља у богословљу. Залагања епископа бачког у вези са бољшевичко-нацистичким хапшењима и исконструисаним, антидемократским суђењима архиепископу охридском такође су позната. Писац ових редова је, такође, – нека и то буде, истини за вољу, казано, – у честим, пријатељским разговорима са охридским архиепископом, слушао од њега узвишене речи о богословском и интелектуалном формату епископа Иринеја, о његовим филолошким компетенцијама, о подвизима смирења и скромности епископа бачког и – да не ређамо даље.

6. Сценаристи емисије дозволили су себи и следећу гротескну ствар. Осврћући се на јавну полемику коју су водили епископи Иринеј и Максим, при спомену имена епископа Максима одмах су додали епитете „млад“ и „образован“. Уз име епископа Иринеја нису додали ништа. Ова тактика манипулације, на нивоу идеолошких порука које су се, у Совјетском Савезу, упућивале комсомолцима млађег узраста, чита је свакоме ко је ову епизоду, усмерену против епископа бачког и против Српске Православне Цркве, погледао. Писац ових редака неће трошити речи понављајући оно што је, у претходном тексту о нападима на бачког архијереја, поводом ове полемике изрекао. Сем медијских посленика из N1-продукције, који никад ништа озбиљно нису ни читали, нико ко је интелектуално поштен неће себи дозволити да устврди да је епископ Максим оповргао тезе бачког епископа. Интелектуално и логички недорастао аргументацији епископа бачког, епископ западноамерички је у тој полемици показао и ортографске слабости, те је боље – боље за владикау Максима – да се на ту полемику детаљно не осврћемо. Треба додати да су аутори овог нацистичког водвиља епископа Максима почастили изразом драгог им владике Атанасија Јевтића, који је негде за епископа западноамеричког изустрио да представља „похвалу Православља“. Истина, изрицао је Атанасије Јевтић и тврдње да „Максим не зна ништа о историји Цркве“, жалио се, код многих људи и на многим странама, на своје духовне синове, сумњао у њихов морал, а умео је да употреби и нимало пријатне квалификације на њихов рачун. То сценаристи, наравно, прећуткују.
7. Поред тога, ови тоталитарни, антидемократски и антилиберални N1-медијски посленици емитоваће у оквиру епизоде посвећене бачком архијереју инсерт из неког интервјуа епископа Атанасија, у којем овај покојни архијереј износи пукe неистине поводом освећења заветног храма аве Јустина у манастиру Ћелијама. Писац ових редова је тих дана боравио у манастиру Ћелије, те добро зна о чему говори и због чега исказ покојног владике Атанасија назива *пуком неистином*.
8. Сценаристи епизоде спомињу и новинарски текст извесног Ставроса Зимаса, који је, за потребе састављања пашквиле о епископу Иринеју, превео један од теолошких саветника ауторâ ове епизоде. Писац ових редова неће се бавити неоснованошћу тога текста него ће указати на још једну,

пажљивом гледаоцу очиту, манипулативну тактику споменутих сценариста. Док Ставрос Зимас пише да су *Срби ширили мит о Караџићу и Младићу*, нараторка текст чита тако што изговара да је *епископ Иринеј тај који је овај наводни мит ширио*. У истинитост тврдње моје маленкости може се уверити свако ко пажљиво погледа део ове епизоде од 35. минута и 36. секунде до 35. минута и 48. секунде.

Напоследку, према овим егзекуторима *in spe* треба осетити сажаљење. Ако ни због чега другог, а оно због јавног самоспаљивања сопствене водвиљске конструкције, коју су, у ударном термину, јавности представили. То их, међутим, не аболтира од кривице, будући да они усред 21. столећа, у једној европској земљи, покушавају да оживе оне идеологије којих се Европа после Другог светског рата одрекла. Међутим, с обзиром на то да они, заједно са својим теолошким саветницима, воле да удену политиканство и тамо где га не сме бити, читалац ових редова неће замерити писцу овога написа због осврта на новозаветну повест о гадаринском бесомучнику, те о Господњем изгону демона у крдо свиња (Мк. 5, 1 – 20; Лк. 8, 26 – 39). Било је, наиме, међу раним хришћанима оних који су, поред непорециве историјске веродостојности ове повести, допуштали да она добије и нека друга, конотативна значења. Наиме, од шесте године по Христу, у тадањој Сирији је била стационирана десета римска легија. Та легија је, као што то и бива, имала своју заставу, а на њој и хералдичка обележја. Знак на застави споменуте десете легије – представника окупаторске власти – била је свиња. Споменути рани хришћани умели су да успоставе следећу аналогију: легион демона указује и на ту римску, окупаторску легију, а крдо свиња у вези је са хералдичким обележјем те легије. Биће да исцељење бесомучника, поред описа историјског догађаја, указује и на ослобађање од римске власти, оличене у тој десетој легији. Њу треба – у том правцу су ишли тумачи – прогнати и уништити. На то и упућује утапање крда свиња у којем се налазио легион демона.

Дометнимо, напоследку, још нешто. У једној старој грчкој антологији спомиње се *Клеомбров скоч*. Клеомброт је, наиме, био Платонов ученик који је, прочитавши Платонов дијалог „Федон“, пожелео да се што пре реши окова тела и да властиту душу ослободи. По једној верзији, узвикнуо је: „Збогом, Сунце!” и скочио са високог зида, а по другој, узвикнуо то исто и бацио се у море. Аутори епизоде о једном од најугледнијих јерараха данашњице намислили су – иако нису чули за ову причу – да постигну код гледалаца ефекат *Клеомбровог скока*. Читалац би требало, наиме, да после гледања ове епизоде макар пожели, ако није у прилици то да уради, да бачког владика скрати за главу. За коју ће методу убојства гледалац да се определи, то су N1-посленици намерили да оставе његовој машти. Догодило, се, међутим, супротно. Наместо гневног физичког затирања епископа бачког, аутори серијала „Јунаци доба злог” – и њихови теолошки саветници – закуцали су и последњи клин у своју конструкцију и она се срушила као кула од карата.